

УДК165.161(045)

О.П. Скиба

ТРАНСФОРМАЦІЇ В СИСТЕМІ НАУКОВИХ КОМУНІКАЦІЙ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Національний авіаційний університет

Анотація. Статтю присвячено дослідженню особливостей функціонування новітніх систем наукових комунікацій, які виникли на основі комп'ютерних технологій в інформаційну епоху. Швидкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій сприяє появі потужних інструментів для роботи з інформацією та знаннями і суттєво пришвидшує розбудову інформаційного суспільства. Інноваційні форми комунікації, такі як Інтернет-комунікація, не лише формують нову сферу інформаційної взаємодії і відкривають перед людством унікальні можливості творчої самореалізації індивіда, а й відіграють значну роль у науковій діяльності і механізмах трансляції наукового знання.

Ключові слова: інформаційне суспільство, наукові комунікації, суспільство знань, інформаційно-комунікаційні технології, інформаційна культура, Інтернет-комунікація.

Вступ

На початку ХХІ ст. небачене за масштабами розширення сфери наукового пізнання, що стало можливим в умовах сучасного науково-технічного прогресу, дало початок новій цивілізації, яка ґрунтується на інформаційній і комп'ютерній технологіях та всевітній комунікації. Сучасний етап розвитку цивілізації створив умови для розвитку пізнавальних та інтелектуальних можливостей людини на основі новітніх технологій, що викликає зміни у сфері науки і освіти, створює нові форми комунікацій. Офіційно, мережа Інтернет з'явилася ще в минулому столітті, однак саме в останні десятиліття інформаційні технології досягли такого рівня розвитку, що починають здійснювати потужний вплив на хід цивілізаційних процесів. У першу чергу, це стосується комунікаційних процесів, адже спілкування у віртуальному середовищі, за допомогою Інтернет-технологій, має свої особливості. Дійсно, старі механізми комунікацій зберігаються, але розвиток техніки і «створення банків знань...», розроблення засобів представлення знань в комп'ютерних системах, усвідомлення творцями штучного інтелекту своєї діяльності як роботи зі знаннями» (Онопрієнко, 2008: 98) модифікували систему комунікацій, покликавши до життя нові інформаційно-комунікаційні системи.

Так, свого часу, поява реферативних служб і бібліографічної техніки була викликана необхідністю в цих засобах комунікації. Потім людина стала свідком того, як публікація статей модифікувалась у різні види більш оперативної інформаційної техніки, друкарська машинка і листи поступились місцем комп'ютеру й електронній пошті. Сьогодні поява нових інформаційно-комунікаційних систем свідчить про зростання значення інформації у функціонуванні суспільних і державних інститутів та в житті кожного члена суспільства. А швидкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій сприяв появі потужних інструментів для роботи з інформацією та знаннями і суттєво прискорює розбудову суспільства, яке окремі дослідники визначають як інформаційне, мережеве чи суспільство знань, тобто суспільство, засноване на знаннях.

Деякі західні вчені-теоретики, зокрема Д. Белл і Е. Тоффлер, як характерні риси інформаційного суспільства, називають саме зростання ролі теоретичних наукових знань та інформації (Белл, 1999; Тоффлер, 1999). М. Кастельс, розвиваючи свою теорію «інформаційного

суспільства», відмічає збільшення ролі міжнаціональних взаємодій, наголошуючи, що саме розвиток нових технологій і зростання ролі інформації стають матеріальною основою глобалізації економіки (Кастельс, 2000).

У працях Е. Мирського та В. Онопрієнка приділяється увага особливостям перебігу комунікаційних процесів у науці, аналізуються різні види і форми спілкування учених (Мирський, 1976; Онопрієнко, 2008). Д. де Прайс у своїх роботах висуває гіпотезу «невидимих коледжів», які виникають на основі міжособистісних та міжгрупових робочих контактів, що підтримуються ученими в процесі проведення наукових досліджень (Прайс, 1976).

У роботі В. Резніченко наведено результати аналітичного огляду провідних наукових електронних бібліотек, розташованих у мережі Інтернет. Запропоновано каталог досліджених бібліотек та узагальнюючі моделі їх інформаційних ресурсів і сервісів, які можуть розглядатися як основа для проектування та розроблення конкретних електронних бібліотек (Резніченко, 2005). Т. Ярошенко розглядає актуальні питання інформаційного забезпечення учених та освітян, окреслює тенденції розвитку наукового журналу як важливої моделі наукової комунікації, визначає окремі аспекти нових моделей наукової комунікації (Ярошенко, 2006).

А. Єфремова у своїй роботі досліджує інформаційну взаємодію як нову форму комунікації, аналізує існуючі форми і види Інтернет-комунікацій. Також вона зазначає, що спілкування у віртуальному середовищі Інтернет-технологій робить комунікацію трансграничною і відбувається за допомогою своєрідного дискурсу, що сформувався в комп'ютерних мережах, формує особливий тип спілкування і комунікативні норми (Єфремова, 2014). Питанням дослідження мережі Інтернет як виду електронної комунікації присвячує свою роботу О. Бірюкова. Авторка торкається проблеми визначення загального поняття Інтернет-комунікації, її функцій, особливостей і видів у сучасному суспільстві, які вносять нові форми діалогу і спілкування у соціум і всі його сфери. Визначаються також способи Інтернет-спілкування та його лінгвістичні особливості (Бірюкова, 2014). В епоху інформаційних технологій не уникли уваги вчених особливості спілкування в соціальних мережах, зокрема Facebook. Так, J. Montepare у

своїй праці звертає увагу на різні типи невербальних сигналів, що використовуються користувачами в інформаційному обміні (Montepare, 2014). Отже, як бачимо, сьогодні відбувається поступове проникнення комунікаційних технологій, зокрема Інтернет-комунікації в різні сфери життя суспільства – науку, освіту, професійну діяльність, дозвілля тощо, що призводить до формування поняття соціальної присутності, «social presence», яке вимірює «реальність» людини в комунікації (Yildiz, 2009; 46).

Мета і завдання

Поява і розвиток в житті людства інноваційних форм комунікації стає причиною створення електронної віртуальної реальності, яка суттєво змінює форми взаємовідносин між людьми, тягне за собою відчуження людини від реального життя і може призвести до повної заміни реальних речей образами. Замість особистих зустрічей люди звикають спілкуватися у кіберпросторі, що позначається як на їхньому особистому житті, так і на роботі. Інформаційно-комунікаційні системи створюють нову соціокультурну реальність, що впливає на всі сфери життя суспільства, в тому числі на сферу наукових комунікацій.

В інформаційному суспільстві уміння вчених і науковців використовувати нові засоби комунікації у процесі наукового пізнання і можливість швидкого обміну проміжними результатами власних досліджень значно впливають на остаточний результат наукової діяльності. З-поміж багатьох видів сучасних форм наукової комунікації особливе місце посідають наукові електронні видання, які здійснюють обмін думками між ученими і сприяють виникненню нових знань та ідей. Оскільки інформаційно-технічні засоби передачі інформації як інноваційної форми комунікації не лише відкривають перед людством унікальні можливості творчої самореалізації індивіда, а й відіграють значну роль у науковій діяльності і механізмах трансляції наукового знання, виникає необхідність звернути увагу на дослідження особливостей функціонування новітніх систем наукових комунікацій.

Методологія дослідження

Теоретико-методологічною основою даного дослідження виступають загальнонаукові та спеціальні методи і підходи, за допомогою яких досліджуватиметься зміна в системі наукових комунікацій в умовах інформаційного суспільства. Одним із таких підходів є системний підхід. Його використання зумовлене складністю і мінливістю об'єкта дослідження і дасть можливість простежити багатогранність та характер взаємозв'язків новітньої системи комунікацій. Методологічна роль системного підходу полягає в тому, що він дозволяє виявити і проаналізувати як окремі складові й особливості функціонування системи комунікацій, так і забезпечує вивчення об'єкта як єдиного цілого, певної системи. Не зайвим також буде застосування синергетичного підходу, оскільки окремі дослідники (Бірюкова, 2014) зазначають, що електронні комунікації розвиваються за мережевою моделлю, для якої характерними є синергетичні,

діалогічні і комунікативні аспекти, головною перевагою яких є відкритість для діалогу і можливість самоорганізації.

Результати

Важливість наукового спілкування як необхідної компоненти в системі науково-пізнавального процесу стала усвідомлюватися порівняно недавно. У популярних логіко-методологічних моделях дослідницької діяльності, що розвиваються в рамках західної філософії науки (Т. Кун, І. Лакатос), чинник наукового спілкування не відіграє скільки-небудь значущої ролі, бо зовсім абстрактно і спрощено розуміється сам суб'єкт наукової творчості. Значна увага проблемам наукового спілкування приділяється в інформаційно-кібернетичних і семіотичних моделях пізнання (Чупіна, 1984: 90). Однак трактування наукового спілкування як інформаційного обміну, як справедливо зауважує Г. Чупіна, є недостатнім ще й тому, що обмін інформацією в соціальних процесах відбувається і поза безпосереднім спілкуванням, будучи вплетеним у тканину інших соціальних процесів. Це стосується й наукового пізнання, де комунікативні зв'язки наявні не лише в процесах наукового спілкування, але й на рівні виробництва знань. Адже народження нового – спочатку гіпотетичного – знання, як правило, супроводжується його діалогічними відносинами з уже існуючою системою знання. Встановлення відповідності між старим і новим знанням, зафіксованим відомим принципом Н. Бора, виражає внутрішній комунікативний механізм науково-пізнавального процесу, що лежить у сфері самого виробництва знань. Від нього суттєво відрізняється зовнішній комунікативний механізм науки – спеціалізовані комунікативні зв'язки, що виявляються в особливому типі наукової діяльності (Чупіна, 1984: 91). Отже, дослідження наявних комунікативних механізмів пізнавального процесу, новітніх методів і засобів комунікації неможливе без врахування соціокультурного контексту процесу наукового спілкування.

Долучення людини до знання і загальнолюдських культурних цінностей може відбуватися різними шляхами, проте нині цей процес відбувається переважно за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій. Тому не слід забувати, що «їхнє застосування має бути компетентним і доцільним» (Ченбай, 2018; 130), щоб не зашкодити людині. А враховуючи, що Інтернет сприяє розвитку процесу символічного обміну, за якого індивідуальне самопорозуміння людини опосередковується символічними матеріалами з різних джерел, варто зазначити, що в міжкультурному спілкуванні Інтернет виконує роль як культурного стандартизатора через мережевий етикет, нетикет, так і виявляє культурні відмінності (Magocchia, 2012, 353).

Підхід до наукового спілкування як особливого виду наукової діяльності, передусім, передбачає його аналіз у межах суб'єкт-об'єктних відносин. Суб'єкт наукового спілкування є внутрішньо диференційованим у просторі й часі, включеним у

різноманітні зовнішні зв'язки – ціннісно-світоглядні, нормативно-регулятивні, субординаційно-координаційні, історико-наукові. В літературі виділяють наступні його рівні: а) індивід, творчомислячий учений; б) наукова група, об'єднана інституційно, чи та, що виникла неформально (школа, напрямок, «невидимий коледж»); в) наукове співтовариство вчених.

Об'єктом наукового спілкування є знання, яке розглядається як пізнавальна і соціальна цінність. Ціннісний характер знання може бути виявлений у кількох планах: світоглядно-методологічному, практичному та культурно-історичному. Пізнавальна цінність знання пов'язана в передусім з його науковою новизною, здатністю виявляти нові аспекти в об'єкті науки та ін. Нове знання підлягає також аналізу й оцінюванню з точки зору його світоглядних і методологічних установок, що є складовою його соціально-наукової і культурної цінності. Нарешті, важливим аспектом обговорення є практична значущість знання, його здатність служити засобом задоволення потреб людей.

На вказану пізнавальну, соціальну і соціокультурну цінність знання й спрямовані охоронні чи руйнівні інтелектуальні зусилля комунікантів. Основна суперечність наукового спілкування зумовлюється дією взаємоспрямованих тенденцій до утвердження наукового й соціального престижу нового знання, з одного боку, і до збереження авторитету старого знання, а отже, критичному ставленню до нового, – з другого. Ця суперечність старого й нового в формуванні та утвердженні знання прямо обумовлена його специфікою (новизна, проблематичність, практична непередбачуваність тощо). Вона отримує в соціально-психологічному плані конкретизацію через багатоманітні форми взаємодій і відносин ученого й наукової групи, між науковими групами, між науковою групою і співтовариством у науці (Чупіна, 1984: 92). Отже, у процесі наукового спілкування можна спостерігати діалектичний взаємозв'язок старого і нового знання, перехід знань з особистісно-психологічного плану до соціального, за допомогою багатоманітних форм взаємодії, які визначаються соціокультурними особливостями даної історичної епохи. Що стосується інформаційної епохи, як бачимо, від здатності людини до комунікації, її ціннісних орієнтацій, особистих умінь і навичок користуватися наявними інформаційно-комунікаційними технологіями, залежить як і результат вирішення наукової проблеми, так і професійна кар'єра, і навіть дозвілля.

Оскільки головною метою науки є одержання наукового знання, питання творчої взаємодії вчених у процесі їх роботи – наукової комунікації, виступає як одна з умов створення нового знання. Дійсно, сьогодні рівень розвитку науки та освіти значною мірою залежить від рівня інформаційної культури (мережевого етикету, етикету) учених, дослідників, викладачів і студентів та від їх умінь користуватися новітніми інформаційно-комунікаційними технологіями. У цьому випадку інформаційні технології виступають як інструментальне знання у найбільш загальному значенні «як інтелектуальне

знаряддя, засіб, що використовується для досягнення певної мети у процесі соціальної діяльності (практичної чи духовної)...» (Скиба, 2018).

Комунікація в науці є складною цілісною системою, різноманітні компоненти якої (формальні, неформальні, усні, письмові, міжособистісні, масові і тощо) настільки тісно пов'язані між собою, що будь-яка спроба дослідження одного з них, чи навіть кількох, без урахування решти, заздалегідь є неадекватною. Більше того, сама ця цілісна система є продуктом історичного розвитку і поділ її на окремі компоненти в той чи інший період має сенс лише в рамках системи загалом. Відповідно і склад кожної компоненти цієї системи в різні історичні періоди виглядає по-різному (Мирський, 1976: 7). Дослідження динаміки зміни цих компонентів у різні культурно-історичні епохи дозволяє виявити механізми їх впливу на наукову діяльність. Що стосується сучасної епохи, то зростання ролі знань і інформації, поява, крім традиційних елементів комунікації, нових інформаційно-комунікаційних систем суттєво ускладнюють це завдання.

Обговорення

У процесі наукового спілкування вчених не лише відбувається рух інформації, а й встановлюються певні соціальні відносини – вирішуються питання про пріоритет, науковий престиж, відбувається стратифікація наукового співтовариства, причому форма і багатоманітність соціальних відносин є специфічними для різних рівнів об'єднання вчених – починаючи з лабораторії та інституту і закінчуючи сукупністю вчених якоїсь дисципліни чи науковим співтовариством загалом (Онопрієнко, 1998: 40-41). Отже, колективний характер суб'єкта наукової діяльності підкреслює важливість наукових комунікацій. А сьогодні, коли доступ до інформації забезпечують новітні інформаційно-комунікаційні технології, у використанні Інтернет-комунікацій в освіті та науці виявляються певні труднощі, про що вже згадувалося раніше у попередній праці (Скиба, 2018). Серед них, передусім, слід назвати наявність технічного забезпечення (комп'ютери, модеми тощо) в освітніх і наукових закладах, майже повну відсутність методичної бази використання новітніх технологій у освіті, необхідність створення електронних бібліотек тощо.

За Л. Флеком, «мислительний» колектив виникає навіть тоді, коли двоє чи більше людей обмінюються своїми думками. Настає певний момент, коли кожен учасник колективу здатен висловити думки, які сам чи в іншому співтоваристві ніколи не зміг би сформулювати. Якщо дана ситуація існує протягом певного часу, то із взаєморозуміння і нерозуміння виникає структура мислення, що не належить уже жодному з даних індивідів, носієм і творцем якої є даний невеликий колектив (Флек, 1999: 69). Отже, бачимо, що соціальна обумовленість наукової діяльності є очевидною. Адже, функціонування добре організованого колективу з внутрішнім розподілом праці, з технічним обслуговуванням, зі взаємним обміном ідеями, з традиціями полеміки і т.д. неможливе без спілкування. Що стосується сучасної науки, то розвиток інформаційно-комунікаційних

систем, надаючи вченим можливість швидко отримувати інформацію і обмінюватися результатами своєї праці, значно ускладнює дослідження того, що С. де Прайс характеризує як «невидимий коледж» (Прайс, 1976). Адже, в умовах Інтернет-комунікацій, за наявності потужних електронних ресурсів, під час залучення різних письмових і мультимедійних способів передачі інформації, завдання виявити і простежити всі контакти і зв'язки групи людей, що утворюють більшу частину «невидимого коледжу», дедалі ускладнюється.

Більше того, для вирішення кардинально нових наукових проблем сучасної науки утворюються тимчасові групи вчених не лише з різних країн, але й з різних континентів. При цьому їхня комунікація не завжди є безпосередньою: кожен учений може вирішувати якесь одне завдання, спілкуючись за допомогою соціальних мереж. Але надскладні, глобальні наукові проблеми вирішуються колективами вчених, які безпосередньо пов'язані між собою і працюють пліч-о-пліч, як, наприклад, при дослідженні феномену Великого вибуху через застосування андронного колайдера, теж побудованого спільними зусиллями не лише вчених, а й інженерів-програмістів і фахівців з інших галузей науки й виробництва (Дротянко, 2018; 11).

У всі часи в історії науки науковий журнал був одним із важливих джерел інформації та найбільш вдалими в успішним засобом наукової комунікації, як першоджерело для опублікування результатів наукових досліджень та обміну думками. Саме тому поява нової форми наукового журналу – електронного – зумовила цілу низку змін і в самій системі наукових комунікацій. До переваг електронних журналів слід віднести: швидкість підготовки та поширення публікацій (адже стаття може бути доступною інколи на кілька місяців раніше, ніж у друкованому варіанті журналу); доступність в Інтернеті в будь-який час з будь-якого робочого місця (тобто ученим не потрібно витрачати свій дорожочинний час у бібліотеках); можливість «скачувати» електронний текст для подальшої роботи (копіювання, примітки, конспект і т. д.) тощо.

Стрімкий розвиток електронних журналів і їхні безумовні переваги спричиняють навіть прогнози щодо припинення вже в недалекому майбутньому видання традиційних (паперових) журналів. А нові технології спричинили й подальші дискусії у фахових колах навколо моделей наукової комунікації взагалі, а також запропонували альтернативні моделі, серед найбільш відомих наразі «Відкритий доступ» (дві складові цієї ініціативи: Відкритий архів чи Інституційний репозитарій та Журнали відкритого доступу) (Ярошенко, 2006: 150). Як зауважує Т. Ярошенко, ініціатива Відкритого Доступу «стартувала» в 2001 р. як альтернативна модель наукової комунікації, що забезпечує безкоштовний доступ читачів до якісної (рецензованої) наукової літератури у публічному Інтернеті з правом читати, завантажувати, копіювати, розповсюджувати, роздруковувати, посилатися на повнотекстові статті (Ярошенко, 2006: 150-151). Такі наукові цифрові колекції і архіви дають змогу швидко

підготувати електронні книжки і навчальні матеріали, полегшують пошук потрібних текстів, сприяють інтеграції до глобальних наукових баз даних, зменшуючи тим самим ступінь наукової ізоляції та створюючи нові можливості для спільних наукових проєктів.

Висновки

В умовах розвитку сучасної цивілізації поява нових форм комунікації виступає важливим інструментом суспільних трансформацій. Сьогодні доступ до Інтернету можна отримати не лише через комп'ютерну мережу, а й через супутники зв'язку, радіо, телефон тощо і Всесвітня павутина є невід'ємною частиною усіх сфер життя людини. Мережа Інтернет – це не лише гігантське сховище інформації, що допомагає нам орієнтуватися в інформаційному просторі. Створена мережею віртуальна реальність формує свої власні норми, заборони, свою власну емоційну атмосферу, етикет і має свої особливості на відміну від безпосереднього спілкування в реальному житті. Віртуальні комунікації формують свій власний соціокультурний простір, тому їх дослідження не може залишатися поза увагою учених.

Розвиток інформаційних мережевих технологій і зростання ролі інформації, особливо в останні десятиліття, свідчать про необхідність зручного доступу до інформаційних ресурсів і до баз даних науковців та освітян. Оволодіння засобами новітніх інформаційно-комунікаційних систем дозволяє ученим і освітянам, які працюють у різних академічних установах і навчальних закладах, обмінюватися результатами досліджень, вирішує проблему інформаційного забезпечення і створює основи для подальшої розбудови інформаційного суспільства. Поява нових моделей наукових комунікацій (Відкритий доступ та ін.) свідчить про необхідність трансформації ролі традиційних бібліотек і створення електронних наукових бібліотек. А наявний якісний стрибок у розвитку інформаційних технологій, безпрецедентна можливість розширення комунікативного простору за допомогою новітніх інформаційних засобів докорінно змінюють процес наукового пізнання і методологію наукових досліджень.

Список літератури

1. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество: опыт социального прогнозирования / Д. Белл. – Москва, Academia, 1999. – 949 с.
2. Бирюкова Е. А. Интернет-коммуникация как средство межкультурного общения: жанровые и языковые особенности / Е. А. Бирюкова // Язык. словесность. Культура. – 2014. – № 6. – С. 75-98.
3. Дротянко Л. Г. Интенсификация глобализационных процессов в информационную эру / Л. Г. Дротянко // Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія. – К.: НАУ, – №1 (27) –2018. – С. 9-13.
4. Ефремова А. А. Интернет-коммуникация как средство мобилизации общества // А. А. Ефремова. – 2018. – <https://docplayer.ru>
5. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура / М. Кастельс. – М.: ГУ ВШЭ, 2000. – 606 с.
6. Мирский Э. М. Проблемы исследования коммуникаций в науке / Э. М. Мирский, В. Н. Садовский // Коммуникация в современной науке. – М.: Прогресс, 1976. – С. 5-24.

7. Оноприенко В. И. Наукоеведение: поиск системных идей / В. И. Оноприенко – К.: ГП «Информационно-аналитическое агентство», 2008. – 288 с.

8. Оноприенко В. И. Наукове співтовариство: Вступ до соціології науки / В. И. Оноприенко – К.: ЦДПІН НАН України, 1998. – 98с.

9. Прайс Д. Дж. Тенденции в развитии научной коммуникации – прошлое, настоящее, будущее / Д. Дж. Прайс // Коммуникация в современной науке. – М.: Прогресс, 1976. – С. 93-109.

10. Резніченко В. А. Електронні бібліотеки: інформаційні ресурси та сервіси / В. А. Резніченко, О. В. Захарова, Е. Г. Захарова. – 2005.

11. Скиба І. П. Специфіка інструментального знання в сучасному суспільстві / І. П. Скиба // Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія. – К.: НАУ. – №1 (27) – 2018. – С. 83-89.

12. Скиба О. П. Новітні технології в освітніх процесах інформаційного суспільства / О. П. Скиба // Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія. – К.: НАУ. – №1 (27) – 2018. – С. 113-117.

13. Тоффлер Э. Третья волна / Э. Тоффлер [пер. с англ. науч. ред. П. С. Гуревич]. – М.: АСТ, 1999. – 782 с.

14. Флек Л. Возникновение и развитие научного факта: Введение в теорию стиля мышления и мыслительного коллектива / Л. Флек. – М.: Дом интеллектуальной книги, 1999. – 220 с.

15. Ченбай Н. А. Трансформації духовної культури особистості в умовах становлення інформаційного суспільства / Н. А. Ченбай // Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія. – К.: НАУ. – 2018. – № 1(27). – С. 129-132.

16. Чупина Г. А. Научное общение в системе познавательного процесса / Г. А. Чупина // Анализ системы научного познания. – Свердловск: Изд. УрГУ, 1984. – 152 с.

17. Ярошенко Т. О. Наукові комунікації XXI століття: електронні ресурси для науки та освіти України / Т. О. Ярошенко // Наукові праці. – 2006. – Т. 52. – Вип. 39 – С. 148-154.

18. Marcoccia M. The internet, intercultural communication and cultural variation / M. Marcoccia // Language & Intercultural Communication. – 2012. – Vol. 12. – Issue 4. – P. – 353-368.

19. Matusitz J. Intercultural Perspectives on Cyberspace: An Updated Examination // Journal of Human Behavior in the Social Environment. – 2014. – Vol. 24. – Issue 7. – P. – 713-724.

20. Montepare J. Nonverbal Behavior in the Digital Age: Explorations in Internet Social Communication // Journal of Nonverbal Behavior. – 2014. – Vol. 38. – Issue 4. – P. – 409-411.

21. Yildiz S. Social Presence in the Web-Based Classroom: Implications for Intercultural Communication // Journal of Studies in International Education. – 2009. – Vol. 13. – Issue 1. – P. 46-65

References

1. Bell, D. 1999. *Gryadushhee posty'ndustry'al'noe obshhestvo: opit socy'al'nogo prognozy'rovany'ya* []. Moskva: Academia.

2. By'ryukova, E. 2014. "Y'nternet-kommuny'kacy'ya kak sredstvo mezhkul'turnogo obshheny'ya: zhanrovy'e y' yazykovye osobennosty'" [Internet communication as a means of intercultural communication: genre and language features]. *Yazyk. slovesnost'. Kul'tura*, 6: 75-98.

3. Drot'yanko, L. 2018. "Intensy'fikaciya globalizacijny'x procesiv v informacijnu eru" [Intensification of global processes in

Informacion]. *Visny'k Nacional'nogo aviacijnogo universy'tetu. Seriya: Filosofiya. Kul'turologiya*, 1: 9-13.

4. Efremova, A. 2018. Y'nternet-kommuny'kacy'ya kak sredstvo moby'ly'zacy'y' obshhestva [Internet communication as a means of mobilizing society]. <https://docplayer.ru>

5. Kastel's, M. 2000. *Y'nformacy'onnaya epoha: ekonomy'ka, obshhestvo y' kul'tura*. M.: GU VShЭ, 606.

6. My'rsky'j, Э., Sadovsky'j, V. 1976. Problemy'y'ssledovany'ya kommuny'kacy'j v nauke. [Problems of research communications in science]. *Kommuny'kacy'ya v sovremennoj nauke*. Moskva: Progress: 5-24.

7. Onopry'enko, V. 2008. *Naukovedeny'e: poy'sk sy'stemny'x y'dej*. Kyiv: GP «Y'nformacy'onno-analy'ty'cheskoe agentstvo».

8. Onopriyenko, V. 1998. *Naukove spivtovary'stvo: Vstup do sociologiyi nauky'*. Kyiv: CzDPIN NAN Ukrayiny'.

9. Prajs, D.Dzh. 1976. Tendency'y' v razvy'ty'y' nauchnoj kommuny'kacy'y' – proshloe, nastoyashhee, budushhee [Trends in the development of scientific communication - past, present, future]. *Kommuny'kacy'ya v sovremennoj nauke*. Moskva: Progress: 93-109.

10. Reznichenko, V., Zaxarova, O., Zaxarova, E. 2005. *Elektronni biblioteki: informacijni resursy' ta servisy'* [Electronic biblioteka: informatiyni resources that servi]. <http://refdb.ru>

11. Sky'ba, I. 2018. Specy'fika instrumental'nogo znannya v suchasnomu suspil'stvi [Specificity of knowledge in the state of the art]. *Visny'k Nacional'nogo aviacijnogo universy'tetu. Seriya: Filosofiya. Kul'turologiya*, Kyiv: 1: 83-89.

12. Sky'ba, O. 2018. Novitni tehnologiyi v osvritnix procesax informacijnogo suspil'stva [Innovative technologies in the light of the information process]. *Visny'k Nacional'nogo aviacijnogo universy'tetu. Seriya: Filosofiya. Kul'turologiya*, Kyiv: 1: 113-117.

13. Toffler, Э. 1999. *Tret'ya volna* [Per. s angl. nauch. red. P. S. Gurevy'ch]. – Moskva: Y'zd-vo AST.

14. Flek, L. 1999. *Vozny'koveny'e y' razvy'ty'e nauchnogo fakta: Vvedeny'e v teory'yu sty'lya myshleny'ya y' mysly'tel'nogo kolekty'va*. Moskva: Dom y'ntelektual'noj kny'gy'.

15. Chenbaj, N. 2018. Transformaciya duxovnoyi kul'tury' osoby'stosti v umovax stanovlennya informacijnogo suspil'stva [Transformations of the spiritual culture of personality in the minds of the formation of information]. *Visny'k Nacional'nogo aviacijnogo universy'tetu. Seriya: Filosofiya. Kul'turologiya*, Kyiv: 1: 129-132.

16. Chupy'na, G. 1984. Nauchnoe obshheny'e v sy'steme poznavatel'nogo processa. [Scientific communication in the system of the cognitive process]. *Analy'z sy'stemy nauchnogo poznany'ya*. Sverdlovsk: Y'zd.UrGU.

17. Yaroshenko, T. 2006. Naukovi komunikaci'i XXI stolittya: elektronni resursy' dlya nauky' ta osvity' Ukrayiny' [Naukovi komunikatsi i XXI stolittya: electronic resources for science and science Ukraine] *Naukovi praci*, Vy'p. 39: 148-154.

18. Marcoccia, M. 2012. *The internet, intercultural communication and cultural variation* Language & Intercultural Communication, 12(4): 353-368.

19. Matusitz, J. 2014. *Intercultural Perspectives on Cyberspace: An Updated Examination* Journal of Human Behavior in the Social Environment, 24(7): 713-724.

20. Montepare, J. 2014. *Nonverbal Behavior in the Digital Age: Explorations in Internet Social Communication*. Journal of Nonverbal Behavior, 38(4): 409-411.

21. Yildiz S. 2009. *Social Presence in the Web-Based Classroom: Implications for Intercultural Communication*. Journal of Studies in International Education, 13(1): 46-65.

О.П. Скиба

ТРАНСФОРМАЦИИ В СИСТЕМЕ НАУЧНЫХ КОММУНИКАЦИЙ В ИНФОРМАЦИОННОМ ОБЩЕСТВЕ

Статья посвящена исследованию особенностей функционирования новейших систем научных коммуникаций, которые возникают на основе компьютерных технологий в информационную эпоху. Быстрое развитие информационно-коммуникационных технологий способствует появлению мощных инструментов для работы с информацией и знаниями, а так же существенно ускоряет развитие информационного общества. Инновационные формы коммуникации, такие как Интернет-коммуникация, не только формируют новую сферу информационного взаимодействия и открывают перед человечеством уникальные возможности творческой самореализации индивида, но и играют значительную роль в научной деятельности и механизмах трансляции научного знания.

Ключевые слова: информационное общество, научные коммуникации, общество знаний, информационно-коммуникационные технологии, информационная культура, Интернет-коммуникация.

O. Skyba

TRANSFORMATIONS IN THE SYSTEM OF SCIENTIFIC COMMUNICATIONS IN THE INFORMATION SOCIETY

Introduction. The article is devoted to the study of the features of functioning of the latest information and communication systems in the Information age. **The aim and tasks.** The emergence of electronic virtual reality, significantly changes the form of relationship between people, so the study of the socio-cultural aspect of information and communication systems is necessary. Since innovative forms of communication still play a significant role in scientific activity and information exchange, it is necessary to pay attention to the study of the features of functioning of the newest systems of scientific communications. **Research methods.** Theoretical and methodological basis of the research are general scientific and special methods and approaches enable the author to study the changes in the scientific communications system in conditions of the Information society. One such approach is a system approach, supplemented by synergy. **Research results.** When the latest information and communication technologies provide the information exchange, the task of detecting and tracing all the contacts of a group of people forming the majority of the research team is further complicated. Moreover, to solve radically new problems of modern science, groups of scientists are formed from different continents rather than from different countries. At the same time, their communication is not always direct: every scientist can solve a single task, engaging in social networking. But complex, global scientific problems are solved by teams of scientists that are directly related and work side by side, as in the case of studying the phenomenon of the Big Bang with the help of the android collider. **Discussion.** Thus, in the Information age, as we see, the ability of a person to communicate, his value orientations, personal skills and abilities to use the existing information and communication technologies depend on the outcome of the decision of the scientific problem and on the professional career as well as leisure. **Conclusion.** In the conditions of the development of modern civilization new forms of communication act as an important tool of social transformations emerged. Virtual communications form their own socio-cultural space, radically change the process of scientific knowledge and methodology of scientific research.

Keywords: Information society, scientific communications, Knowledge society, information and communication technologies, information culture, Internet communication.

UDC 316.334.3

S.P. Kharchenko

"CATEGORICAL IMPERATIVE" OF I. KANT AS A UNIVERSAL PHILOSOPHICAL-LEGAL PARADIGM

Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University;
e-mail: spharchenko_1@ukr.net

Abstract. This study is carried out by conceptualization of the phenomenon of "categorical imperative" on the basis of correlation of universal imperatives and modern moral-ethical attitudes. The key task of the study is to determine the place and role of classical philosophical-legal paradigm of I. Kant in terms of development of contemporary international legal institutions. The author uses historical-philosophical, cultural and philosophical-legal approaches, ontological and hermeneutic methods, cultural-historical and comparative principles. In the course of history the humanity has already created many legal systems and practices, as well as the universal teachings of morality which radically changed society, influenced on the development of human civilization, defined the nature of contemporary international relations. The classical philosophers, in particular I. Kant, also searched the possibility of creating the best model of fair society, whose core is morality. However, today's "society of benefits and entertainment", leaves no place for a moral person who honors tradition, family, and Homeland. It is shown that only moral personality is capable to think "pure law" as metaphysical dominating. Pure law as a universal model captures the essence of the greater good, which defines the universal order of things in nature and society. And this governing principle extrapolated into the realm of practical (public, international) law.

Keywords: morality, moral personality, categorical imperative, universal imperatives, classical philosophical-legal paradigm of I. Kant, pure law.

Introduction

The modern world reflects many serious problems that require operational solutions, as well as the participation of leading experts in the field of international law, security, ethics, culture, science, health, and education. International law is the system of rules governing interstate relations, created by its participants. This particular system is different from the system, responsible for the norms within State law. International law consists of rules, individual permissibilities, orders and prohibitions, governing interstate relations, which are called individual and international laws, contained in international treaties, as well as in binding decisions of international conferences (Лукин, 2010: 10). That is, it forms a coherent system of international relations, ensuring the stability of the world order in political, economic, cultural and other terms.

The system of international law is an objectively existing integrity of internally interconnected elements: the universally recognized principles of international law, treaty and customary law, industries and

institutions of international law. In this system, the resolutions of international organizations, the decisions of the arbitrary and judicial international bodies are taking place. The generally recognized principles of international law is a concentrated, generalized, expressed universally and recognized standards of the behavior of actors of international relations regarding the most important issues of international life.

Branches of international law govern the large "blocks" of international relations of a certain type and represent the totality of international legal institutions and norms, governing the relations of different quality, detached originality. International law institute is a group of rules and principles governing a specific area of legal relations (the institution of recognition of States, international responsibility institute). And individual branches and institutions of international law are its integral part (Лукин, 2010: 19). In particular, the threat of terrorism and nuclear war, inter-ethnic and religious conflicts, environmental and climatic risks make seek answers to global questions: What future does humanity build? How fair is the future? Is there a threat